

Tema: Integration - Underlag till EU2020+

De närmaste åren kommer att präglas av att många nyanlända ska etablera sig i Sverige och övriga Europa. Denna situation innebär både en utmaning och en möjlighet. Utmaningarna med anledning av hanteringen av flyktingflöden och migration under 2015 bekräftar behovet av åtgärder på europeisk nivå. Migration är en strukturell utmaning som i förekommande fall nödvändiggör en rask och flexibel omställning vilket också kräver närvaro av stabila och adekvata verktyg för att säkerställa att utmaningar kan hanteras snabbt och effektivt. EU-kommissionens förslag till långtidsbudget presenterat den 2 maj 2018 indikerar ett ökat stöd för att stärka yttre gränser, förbättra asylsystemet inom unionen och stärka förvaltningen och långsiktig integration av invandrare. Det är bland annat genom att stödja laglig migration i Europa som EU också kan bidra till en effektiv integrering av tredjelandsmedborgare i den tidiga integrationsfasen.

Integration är en mångdimensionell process som berör flera samhällsområden. Tillväxtverkets ingång i integrationsfrågan är att genom myndighetens insatser möjliggöra egen försörjning och snabbare etablering genom företagande eller sysselsättning. Det är således myndighetens näringspolitiska åtaganden som också ligger till grund för insatser som i sin tur kan underlätta nyanländas integrering i samhället. Ur ett individperspektiv innebär detta tillgång till inkomster och socioekonomiska positioner via ett inlemmande i arbets- och näringslivet. Främjande- och kunskapsintensiva insatser som bidrar till att utveckla strukturer och system kopplat till nyanländas sysselsättning, företagande och företagsutveckling är nödvändiga pusselbitar i arbetet med att stärka företagets konkurrenskraft och skapa bättre förutsättningar för hållbar tillväxt och växande företag i alla delar av landet.

Utifrån Tillväxtverkets ansvarsområde bör fokus i utformandet av insatser i en kommande programperiod vara:

- Bättre samordning mellan fonderna: europeiska socialfonden, europeiska regionala utvecklingsfonden och landsbygdsprogram.
- Långsiktiga och hållbara strukturer i enlighet med Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020.
- Tillhandahållande av ett utökat stöd för handläggare och projektägare i horisontella kriterier.

Bakgrund och problemformulering

Att fler nyanlända och utrikes födda får möjlighet till egen försörjning är en avgörande faktor för en lyckad etablering i arbets- och samhällslivet. Företagande är en viktig väg till sysselsättning, dels direkt genom egen försörjning, dels indirekt genom växande företag som anställer. Sverige behöver fler nya företag och fler nya företagare, det är ytterst en fråga om tillväxt och svensk konkurrenskraft. Företagande är en viktig väg för nyanlända och utrikes födda att etablera sig i samhället och kommer att bidra till tillväxt och ökad konkurrenskraft.

Att höja kvinnors sysselsättning är därtill en högt prioriterad fråga för Sverige, det gäller i synnerhet utrikes födda kvinnor vars sysselsättningsgrad idag är alltför låg. Om utrikes födda kvinnor skulle försörja sig i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor, så skulle BNP-nivån enligt regeringen bli 1,5 procent högre, arbetslösheten 1 procentenhet lägre, och de offentliga finanserna skulle stärkas med cirka 37 miljarder kronor.¹ Knappt 30 procent av de utomeuropeiskt födda kvinnorna i åldrarna 20–64 år står idag utanför arbetskraften.

Tillväxtverket och insatser för integration

Tillväxtverket har arbetat med insatser för nyanlända sedan flyktingvågen kom under hösten 2015. Kunskap är grunden för samtliga insatser inom integrationsområdet. Det innebär att Tillväxtverket idag vet en hel del om vilka verktyg som behövs för att nyanlända ska lyckas starta och driva företag i Sverige eller hitta sysselsättning och försörjning. En viktig insikt att ha med sig i sammanhanget är att satsningar och insatser behöver fortsätta utvecklas i samverkan mellan näringspolitik och arbetsmarknadspolitik om Tillväxtverket ska kunna stärka individens möjligheter till att starta och driva företag och insatser som stärker företagets möjligheter till kompetensförsörjning och fler jobb.

Företagande är som ovannämnt en viktig del av etableringen och bidrar till sysselsättning, dels direkt genom eget företagande och dels indirekt genom växande företag som anställer. Små och växande företag är de som bidrar mest till skapandet av nya jobb i Sverige. Företagare med utländsk bakgrund uppvisar en större vilja att få företaget att växa genom både omsättning och antal anställda än företagare med svensk bakgrund. En mångfald av företag och företagare i olika branscher bidrar också till förnyelse och ger förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Tillväxtverket har också lång erfarenhet av företagsfrämjande insatser som riktar sig till olika grupper. Nyanlända och utrikes födda är en grupp som inte tar del av insatser i lika hög utsträckning. En tydlig problembild i dagsläget är att befintliga strukturer och system inte är anpassade för alla. De uppdrag och insatser som initieras på området med integrationsfrämjandesyfte är för spretiga och saknar en ackumulerad kraft samt en gemensam syn nationellt på vilka behov, och på vilket sätt, som ska mötas.

Fokus i utformandet av insatser i en kommande programperiod

Bättre samordning mellan fonderna

Tillväxtverket anser att europeiska socialfonden, europeiska regionala utvecklingsfonden och landsbygdsprogram behöver samordnas mer systematiskt för att bättre tillvarata all kompetens.

Europeiska socialfonden (hädanefter Socialfonden) finansierar projekt som genom kompetensutveckling stärker individer i och utanför arbetslivet. För närvarande finns

---

¹ Regeringskansliet, Regeringen vill att fler utrikes födda kvinnor ska komma i arbete. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/09/regeringen-vill-att-fler-utrikes-fodda-kvinnor-ska-komma-i-arbete/>.

flera pågående utlysningar inom programmen *Kompetensförsörjning, Öka övergångarna till arbete* och *Sysselsättningsinitiativet för unga*. Europeiska regionala utvecklingsfonden (hädanefter Regionalfonden) syftar till att stödja projekt som arbetar för tillväxt och sysselsättning. Landsbygdsnätverket arbetar bland annat med att synliggöra och öka kvaliteten, öka attraktionskraften och säkerställa kompetensförsörjningen i naturbaserade näringar där mer samverkan mellan branscher och utbildningsanordnare kring kompetensförsörjningsfrågorna står i fokus. Den gemensamma nämndaren för programmen/fonderna utgörs av ett tydligt fokus på kompetensförsörjningsfrågorna.

Tillväxtverket anser att möjlighet till samordning mellan angivna satsningar bör finnas med redan i framtagande av uppdragen till ansvariga myndigheter. Därefter kan myndigheterna identifiera gemensamma utmaningar i början av programperioden samt på operativ nivå synkronisera kommande uppdrag med utlysningar, projekt och arbete inom fonderna. Ett exempel kopplat till fondsamordning är det arbete som programmet för Norra Mellansverige har gjort genom en riktad Regionalfondsutlysning där inriktningen så långt som möjligt samordnades med ESF-rådet. Målet med Regionalfondsutlysningen var att öka mångfalden bland entreprenörer och deras konkurrenskraft, med ett särskilt fokus på integration och anställning. Exempel på insatser kunde vara olika aktiviteter som kunde påverka strukturer inom det företagsfrämjande systemet, till exempel metodutveckling, hur man kan införliva ett integrationsperspektiv i det rådgivande och kapitalförsörjande systemet. Även aktiviteter med syfte att underlätta för målgruppen att etablera och utveckla sin egen affärsverksamhet, exempelvis genom nätverk och mentorverksamhet ingick, mm. Tre projekt beviljades medel varav två innehåller insatser av socialfundscharakter vilket innebär att även om projektet finansieras av Regionalfonden så är de specifika socialfundsaktiviteterna redovisade enligt artikeln om korsfinansiering mellan Regionalfonden och Socialfonden.

I Västsverige bedrivs fem Regionalfondsprojekt som har systerprojekt inom Socialfonden. Tre av dessa fem projekt är inom industribranschen. För närvarande pågår totalt 7 projekt som särskilt fokuserar på integrationsfrämjande insatser i Västsverige. Projekten återfinns främst inom Tematiskt mål 3 och investeringsprioritering "Främja entreprenörskap, särskilt genom att underlätta det ekonomiska utnyttjandet av nya idéer och främja skapandet av nya företag, inklusive genom företagskuvöser".

Bristen på arbetskraft upplevs av företagen själva som största tillväxthindret samtidigt som det finns 69 519 varav 31 817 män och 37 702 kvinnor arbetsföra nyanlända med olika kompetensbakgrund inskrivna i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Tillväxtverket har för närvarande nio pågående regeringsuppdrag² för integration genom arbete och företagande. Uppdragen har sin hemvist i de nationella programmen.

---

² 1. Främja nyanländas företagande 2017-2019.

2. Främja utrikes födda kvinnors företagande 2018-2020.

3. Stärka integrationsperspektivet i det regionala kompetensförsörjningsarbetet 2018-2021.

4. Förbättra nätverk och kontakter på arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor 2018-2021.

5. Enklare vägar till jobb och kompetensförsörjning i näringslivet 2018-2020.

6. Jobbsprånget, enklare vägar till jobb för utrikes födda akademiker 2018-2021.

7. Stöd till arbetsintegrerande sociala företag 2016-2018.

8. Stöd till utvecklingen av socialt entreprenörskap och sociala företag 2018-2020.

9. Även uppdraget att stärka jämställdheten i det regionala tillväxtarbetet innehåller insatser för integration 2016-2018.

De nationella programmen saknar långsiktighet och varaktighet samt bättre förutsättningar för integrering av insatserna in i ordinarie strukturer. Avsaknaden av långsiktiga effekter blir tydlig om verksamheten inte införlivas i ordinarie verksamhet eftersom projekt tar slut efter några år.

Mot ovan bakgrund anser Tillväxtverket att det krävs ett samlat grepp om samt en helhetssyn av integrationsfrågorna för att nå bättre resultat vad avser att ta tillvara kompetensen i Sverige. En ögonblicklig och kortvarig uppdragsstyrning leder till tillfälliga lösningar och inlåsnings effekter som i sin tur inte adresserar integrationsutmaningen på rätt nivå. Småskalighet i alla uppdrag på integrationsområdet ger inte heller något incitament för varaktiga, långsiktiga och kraftfulla åtgärder. De myndigheter som har uppdrag kopplat till nämnda fonder och program behöver dessutom ta lärdom av varandra nationellt, och även i respektive region, så att inte flera olika insatser bedrivs med liknande arbetssätt och mål samtidigt. Att inte "uppfinna hjulet" om och om igen är en viktig utgångspunkt. Istället behöver vi lära av varandra och ha ett kontinuerligt kunskapsutbyte så att vi får större uppväxling av insatserna och den offentliga finansieringen.

Alternativet till ovan förslag är en sammanslagning av fonderna vilket ytterst är en politisk fråga på regeringsnivå. Utifrån situationen just nu har Regionalfonden och Socialfonden två skilda inriktningar varav ena har ett tydligt individperspektiv och det andra har ett näringslivsperspektiv. En eventuell sammanslagning skulle innebära att en förvaltande myndighet i så fall skulle ha två differentierade ingångsvärden vilket i sin tur skulle nödvändiggöra en översyn av myndighetens uppdrag. En mellanväg är att avsätta en gemensam budget för insatser som bidrar till integrationsfrämjande och därigenom ge incitament till en gemensam plattform och samplanering från början.

Långsiktiga och hållbara strukturer i enlighet med Öppna Upp-strategin

Tillväxtverket anser att Öppna Upp-strategin kan tjäna som utgångspunkt för att identifiera gemensamma utmaningar som fonderna ska adressera. Att sätta SMARTA mål utifrån strategin och tydligt koppla aktiviteter till målen är en möjlig väg framåt.

En utmaning som Tillväxtverket identifierat kopplat till uppdraget om integration i det regionala tillväxtarbetet är att det finns en otydlighet i hur regioner ska arbeta och vilket mandat som regionerna har på området. Det saknas också lärandeexempel när det gäller etablerade arbetsmodeller som inte är projektverksamhet. Strategin Öppna upp³ innehåller mål för att utveckla företagsfrämjande på likvärdiga villkor och för att ta tillvara alla människors företagsamhet och innovationskraft. En mångfald av företag och företagare inom en bredd av branscher är viktigt för ett förnyat näringsliv, för hållbar tillväxt och växande företag i alla delar av Sverige.

Insatser som bidrar till integration är nödvändiga bland annat för att utveckla arbetssätt, stödjande strukturer och anpassa metoder efter olika målgruppers behov. Tillväxtverket ser emellertid en risk att vissa områden och målgrupper drabbas av baksidan av att prioriteras i form av en projektrötthet där insatser trots goda resultat inte bidrar till en långsiktig förändring. I förlängningen kan planering och genomförande av insatser i enlighet med Öppna Upp-strategin leda till mer långsiktighet av arbetssätt som bidrar till en mångfald av företag och företagare samt ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor.

---

³ Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020.

Horisontella kriterier och kunskapsstöd

De horisontella perspektiven bör på ett tydligt och ändamålsenligt sätt integreras i genomförandet. Tillväxtverket anser att det finns behov för särskilt kunskaps- och processtöd i syfte att skapa nödvändiga förutsättningar för att arbeta mer fokuserat och ackumulerat med integreringen av horisontella kriterier i programmets genomförande.

Inför nästa programperiod är det viktigt att säkerställa att de horisontella perspektiven på ett tydligt och ändamålsenligt sätt integreras i genomförandet. Horisontella perspektiv handlar dels om hållbarhetskriterierna, och dels om de gemensamma utmaningar företag står inför, oavsett bransch, såsom digitalisering och kompetensförsörjning. För att kunna integrera arbetet med horisontella perspektiv i genomförandet krävs en tydlighet i programskrivningarna och ett kunskapsstöd kopplat till respektive område/tema.

Socialfonden har kommit långt i arbetet med att integrera hållbarhetskriterier i programmets genomförande, och kan vara en god förebild. Det bör dock betonas att ESF-rådet genom särskilda medel har också fått relevanta och nödvändiga förutsättningar för att arbeta mer fokuserat och ackumulerat med integreringen av hållbarhetskriterierna i programmets genomförande. Till följd av detta har ESF-rådet tagit fram en standard för jämställdhetsintegrering under den här programperioden, som har fungerat som ett tydligt stöd för handläggare i bedömning och stöd till projekt när det gäller jämställdhet och mångfald. De har även haft ett processtöd för projekten för ett integrerat arbete med dessa kriterier. Dock är projekten inom ESF individnära, och har ett annat fokus än de inom Regionalfonden, med frågor som är nära sammanflätade med jämställdhets- och mångfaldsfrågor.

Inom Regionalfonden är det obligatoriskt för alla projekt som beviljas medel att arbeta med tre horisontella kriterier: jämställdhet, miljö och icke-diskriminering/lika behandling. Minimnivån för arbetet med de horisontella kriterierna är att projekten delvis måste arbeta med två av tre kriterier. Det innebär att de flesta av projekten inom Regionalfonden i någon form bör kunna arbeta med integrationsfrämjande insatser. Det kräver dock fördjupad kunskap om hur kriterierna ska tillämpas hos ERUF-handläggare. Ett särskilt kunskaps- och processtöd som syftar till en mer robust integrering av samtliga horisontella kriterier kräver också att relevanta och nödvändiga förutsättningar finns på plats. Här kan ovan exempel från ESF-rådet tjäna som inspiration.

Det är Tillväxtverkets uppfattning att kopplingen som idag finns när det gäller regionalt integrationsarbete för tillväxt bör kunna breddas till att omfatta mer än kompetensförsörjning, till exempel insatser för jämställdhet och mångfald. I maj hålls följaktligen en pilotutbildning för ERUF-handläggare i Södra Sverige, och utifrån en modell som tagits fram inom uppdraget Jämställd regional tillväxt i samverkan i Östra Mellansverige. Syftet ska vara att bidra med fördjupad kunskap om jämställdhetsperspektivet och därigenom bidra till framtagande av en framgångsrik metod som går att sprida vidare till fler regionalkontor. På sikt hoppas Tillväxtverket också kunna erbjuda ett utökat stöd kring jämställdhet och till projektägare som bedriver projekt finansierade av Regionalfondsmedel.

Även handledarstöd till småföretagare för att höja deras mottagarkompetens bör kunna tillhandahållas. Företagens mottagarkompetens behöver höjas om de ska kunna och

vilja anställa nyanlända. Det måste också finnas praktiska möjligheter i småföretag för att det ska fungera, många småföretagare skulle vilja ha praktikanter eller till och med anställa men hinner inte handleda, särskilt inte om språknivån är svag vilket tar mycket extra tid i anspråk.

Tillväxtverkets förslag i förhållande till Sveriges mål i EU:s budgetförhandling

Ett av regeringens fem mål i EU:s långtidsbudgetförhandling är att satsa mer på konkurrenskraft, forskning, klimatomställning samt säkerhet och migration. Migration enligt Tillväxtverket är en strukturell utmaning som i förekommande fall nödvändiggör en rask och flexibel omställning vilket också kräver närvaro av stabila och adekvata verktyg för att säkerställa att utmaningar kan hanteras snabbt och effektivt.

Tillväxtverkets huvudförslag på integrationsområdet implicerar en bättre och mer systematisk samordning mellan Socialfonden, Regionalfonden och landsbygdsprogram redan i initialskedet. Allt i syfte för att bidra till en snabbare etablering av nyanlända och utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden. Överlag ligger Tillväxtverkets förslag i linje med de svenska prioriteringarna där regeringen bland annat vill satsa mer på konkurrenskraft, utveckling och migration. Att samordna fonderna och landsbygdsprogram på ett mer systematiskt sätt kan innebära att nödvändiga stabila och adekvata verktyg som möjliggör att integrationsutmaningar kan hanteras effektivt kan finnas på plats inom en överskådlig tid.
